

Historia

Duża część mieszkańców Polski z pewnością zna Koluszki jako węzeł kolejowy czy też tytułowe miasto z filmu Filipa Bajona „Bal na dworcu w Koluszkach”. Dla przejezdnych historia Koluszek na pierwszy rzut oka nie wydaje się zbyt imponująca, jednak czasami warto przyjrzeć się bliżej temu małemu miastu, które mimo braku znaczących zabytków, kryje w sobie wiele interesujących historii. Osoby dogłębnie zainteresowane tematem historii Koluszek odsyłamy na stronę www.historiakoluszek.pl, tu zaś przedstawimy najważniejsze i zarazem najciekawsze momenty z historii naszego miasta.

Kiedy Koluszki zostały założone tego dokładnie nie wiadomo. Pierwsza wzmianka o Koluszkach jako **Coluscovicach** pochodzi z **1399** roku i znajduje się w brzezińskich księgach sądowych. Dzięki nim wiemy, że już w tym czasie w Koluszkach znajdował się młyn i komora celna. Warto podkreślić, że ówczesne Koluszki/Coluscovice położone były w nieco innym miejscu niż obecne Koluszki. Znajdowały się nad rzeką Mrogą, na ważnym trakcie handlowym między Piotrkowem Trybunalskim, a Brzezinią. Ślad po dawnych Koluszkach do dziś nie zaginął, a miejscowość, gdzie się znajdowały obecnie nosi nazwę Stare Koluszki.

Przez wieki Koluszki rozwijały się powoli i gdyby nie decyzja o budowie [Drogi Żelaznej Warszawsko – Wiedeńskiej](#), z pewnością nadal byłby małą wioską nad brzegami rzeki Mrogi. Los miał jednak inny plan dla Koluszek. W **1846** roku, w pobliżu wioski, wybudowano linię kolejową łączącą Warszawę z Wiedniem. W **1865** roku do Kolei Warszawsko – Wiedeńskiej postanowiono dobudować linię łączącą ją z Łodzią. W tym momencie los również uśmiechnął się dla Koluszek. W **1866** roku **Droga Żelazna Fabryczno – Łódzka** została ukończona, dając Koluszkom status pierwszego węzła kolejowego w Królestwie Polskim. Od tego czasu Koluszki, z roku na rok, prężnie się rozbudowywały. Były główną stacją pasażerską i przeładunkową dla fabrycznej Łodzi. Wkrótce także dostały przydomek Bramy Łodzi, ze względu na to, że każdy kto chciał dojechać czy wyjechać z Łodzi musiał dojechać do Koluszek. W **1885** roku do Koluszek dotarła odnoga szerokotorowej [Drogi Żelaznej Iwangorodsko – Dąbrowskiej](#). Tym samym nasza miejscowość stała się węzłem trzech kolei rozchodzących się [na 4](#) strony świata.

W tym momencie Koluszki zyskały status kolejowej stolicy Królestwa, a służba na kolei była prawdziwym zaszczytem. Pod koniec XIX wieku społeczność koluszkowska zapragnęła własnej świątyni katolickiej. W tym celu powołano komitet budowy kościoła, złożony z duchowieństwa i lokalnych działaczy społecznych. Dzięki wielkiemu zaangażowaniu Koluszkowian zaborcze władze rosyjskie zostały przekonane do budowy neogotyckiej świątyni. [Budowa kościoła parafialnego pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny](#) ruszyła w **1896** roku. Pieniądze na nią przekazywały wszystkie stany społeczeństwa, powstał także Teatr Amatorski, który gromadził pieniądze na ukończenie świątyni. Po wielu przerwach budowę kościoła ukończono w 1921 roku, a piękną świątynię, symbol jedności Koluszkowian, możemy podziwiać po dziś dzień. W **1911** roku powstała w Koluszkach **Ochotnicza Straż Pożarna** i **Publiczna Szkoła Kolejowa**, a w 1916 roku dzięki staraniom działaczy społecznych zakupiono posesję pod budowę remizy strażackiej.

W [1914 roku](#) wybuchła I wojna światowa. W listopadzie przez miasteczko przetoczyła się jedna z największych operacji manewrowych I wojny światowej - Operacja Łódzka. Koluszkowska stacja została wzięta na cel przez Niemców. Budynki 3 dworców i przyległe zabudowania zostały spalone, a wieże ciśnienia doszczętnie zniszczone. Po wycofaniu się Rosjan rozpoczęła się okupacja niemiecka. W 1916 r. Niemcy wybudowali [ewangelicki, drewniany kościół](#). W 1917 roku reaktywowano w Koluszkach Koło Polskiej Macierzy Szkolnej, którego zadaniem był rozwój oświaty na terenie miasteczka. W tym samym roku Koło utworzyło Koedukacyjne Gimnazjum i Liceum Humanistyczne.

Po odzyskaniu niepodległości nastąpił gwałtowny rozwój Koluszek. Dzięki wspaniałemu położeniu Koluszki były otwarte na świat i były nazywane bramą Łodzi. Koluszki [odwiedzało przejazdem wiele sław](#), począwszy od uroczystego przyjęcia Ferdinanda Focha w 1919 roku, po Jana Kiepurę, który śpiewał z okna stojącego na stacji pociągu. Dworzec skupiał i gromadził Koluszkowian także w podniosłych momentach takich jak przejazd prochów Henryka Sienkiewicza czy Juliusza Słowackiego. W 1926 roku koluszkowscy kolejarze biorą udział w przewrocie majowym, popierając Józefa Piłsudskiego. Rozkręcili oni tory kolejowe i tym sposobem zablokowali przejazd wojsk prorządowych. To w naszym mieście przez 4 lata mieszkali i tworzyli [Władysław Strzeмиński i Katarzyna Kobro](#). Pod koniec [lat 30.](#) Koluszki były bardzo dobrze rozwiniętym miasteczkiem. Mieściły się tutaj: się 2 tartaki parowe, gorzelnia, [rzeźnia](#), rozlewnia soków, Kasa Spółdzielcza, Kino, Spółdzielnia Spożywców „Społem”, Urząd Pocztowy, cegielnie, młyny, restauracje i wiele sklepów. W społeczeństwo koluszkowskie 1936 roku przekonało to sejmik powiatowy w brzezinach, aby podjąć działania na szczeblu wojewódzkim, mające na celu nadanie Koluszkom praw miejskich. Niestety działania te przerwał wybuch II wojny światowej.

1 września 1939 roku wybuchła II wojna światowa. Już pierwszego dnia wojny na Koluszki spadły bomby, gdyż były one strategicznym węzłem kolejowym. W czasie wrześniowych bombardowań prędko działała [obrona przeciwlotnicza](#), niestety zniszczeniu uległo kilka ważnych budynków takich jak budynek Szkoły Powszechnej przy ul. Mickiewicza oraz budynek poczty i telegrafu przy ul. Brzezińskiej. [6 września 1939 roku Niemcy wkroczyli do Koluszek](#) i zajęli miasto. Ciekawostką jest, że przejmujący władzę Niemcy, nadali Koluszkom status miasta w 1940 r. Po podziale zdobytych terenów i utworzeniu Generalnego Gubernatorstwa, Koluszki znalazły się na terenie przygranicznym, nieopodal przechodzącej na Mrodoze granicy między III Rzeszą, a Generalnym Gubernatorstwem. Położenie to sprawiło, że Koluszki [w okresie okupacji](#) stosunkowo dobrze się rozwijały, a duża część ludności żyła ze szmuglowania towarów przez granicę. Niemniej jednak był to ciężki okres dla

społeczności koluszkowskiej, która została rozbita. W kwietniu 1941 roku Niemcy utworzyli [Getto](#), obejmujące tereny rynku i przyległych uliczek. Nie był to ogrodzony obszar, jednak za opuszczenie wyznaczonych granic rozstrzelivano na miejscu. Getto istniało do października 1942 roku.

W czasie wojny Koluszki stały się ważnym ośrodkiem ruchu oporu. Działały to podziemne organizacje takie jak: Służba Polsce, ZWZ - AK, NSZ, czy AL. W 1944 roku na naszym terenie utworzono oddział partyzancki AK porucznika Romualda Ziółkowskiego „Sama”, którego pierwszą akcją bojową było [oswobodzenie obozu pracy Baudienstu w Kaletniku](#). Działała również tajna oświata na poziomie szkoły średniej.

Wyzwolenie Koluszek nastąpiło 18 stycznia 1945 roku wczesnym rankiem i jeszcze tego samego dnia powołano Komitet Obywatelski. Przystąpiono do przywracania Koluszek do życia. Komitet przekształcił się w Miejską Radę Narodową, która działając legalnie przez 4 lata doprowadziła do umiastowienia Koluszek. Dopiero 1 kwietnia 1949 r. zarządzeniem Ministra Administracji Publicznej Koluszkom nadano oficjalny tytuł miasta.

Największą bolączką w powojennym mieście był brak mieszkań. Aby rozwiązać ten problem w 1964 roku powstał pomysł organizacji Spółdzielni Mieszkaniowej. Zarejestrowano wtedy w Sądzie Rejonowym powstanie Koluszkowskiej Spółdzielni Mieszkaniowej. Pierwsze budynki spółdzielcze powstały przy ulicy Traugutta a następne przy ul. Głowackiego. Spółdzielnia rozwijała się bardzo szybko, ciągle wzrastała liczba jej członków. Z czasem budowa dalszych budynków została zahamowana ze względu na brak wodociągów i kanalizacji.

[W latach 70. XX](#) wieku powstały 4 osiedla domków jednorodzinnych dla ponad 2000 osób. Wymienić należy również zakłady pracy, które budowały bloki dla swych pracowników. Zakładami takimi były: Odlewnia Żeliwa, CPN i PKP. Pod koniec lat 70. powstała druga Spółdzielnia Mieszkaniowa „Odlewnik”. Liczba mieszkańców objętych budownictwem spółdzielczym w latach 90. przekroczyła 5000.

Ważnym przedsięwzięciem dla miasta było wybudowanie w 1975 roku wiaduktu nad torami kolejowymi, który znacznie ułatwił przejazd i przejście pomiędzy dwiema stronami miasta. Przy Zakładzie Odlewniczym wybudowano ciepłownię, dzięki której ponad 50 budynków mieszkalnych otrzymało ogrzewanie i ciepłą wodę. Następną ważną inwestycją dla miasta było wybudowanie w latach 80. Stacji Uzdatniania Wody oraz doprowadzenie gazu ziemnego do budynków mieszkalnych i wielu zakładów pracy.

Koluszki w 1975 roku stały się siedzibą gminy w obecnym kształcie, w 1999 roku znalazły się w Powiecie Łódzkim Wschodnim, w Województwie Łódzkim. Rozbudowa miasta i gminy znacząco przyspieszyła w ciągu ostatnich lat. Powstała strefa ekonomiczna, wyremontowano wiele dróg, budynków, zbudowano nowe budynki użyteczności publicznej. Rozwój naszego miasta jest szczególnie widoczny na tle sąsiednich samorządów.

